

РОЗДІЛ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

АСИМЕТРІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ТА СОЦІУМ-ФОРМУЮЧИХ ПРОЦЕСІВ

ASYMMETRIES OF THE UKRAINIAN LABOR MARKET IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC AND SOCIUM-FORMING PROCESSES' GLOBALIZATION

У статті досліджено спектр асиметрій (деформацій ресурсної забезпеченості виробництва, продуктивності, мотивації, мобільності робочої сили), що формуються на національному ринку праці в умовах глобалізації господарських та соціум-формуючих процесів під впливом інституційних, фінансово-економічних, організаційно-технологічних, соціокультурних та поведінкових чинників, зокрема їх інформаційних компонентів. Обґрунтовано пріоритети вітчизняної державної політики щодо вирішення (зокрема, залобігання, пом'якшення, використання продуктивного потенціалу) цих асиметрій шляхом захисту та промоції інтересів національного виробника, диверсифікації економіки з нарощуванням частки замкнених циклів виробництва та інноваційно активних видів діяльності, підвищення рівня продуктивного зайнятості, стимульованої оплатою праці та параметрами соціального захисту, що відтворюють гідні стандарти життєдіяльності працюючих та їх сімей.

Ключові слова: ринок праці, робоча сила, асиметрія, глобалізація, державна політика.

В статье исследован спектр асимметрий (деформаций ресурсной обеспеченности

производства, производительности, мотивации, мобильности рабочей силы), формирующихся на национальном рынке труда в условиях глобализации хозяйственных и социум-формирующих процессов под влиянием институциональных, финансово-экономических, организационно-технологических, социокультурных и поведенческих факторов, в частности их информационных компонентов. Обоснованы приоритеты отечественной государственной политики касательно решения (в частности предотвращения, смягчения, использования производительного потенциала) этих асимметрий путем защиты и продвижения интересов национального производителя, диверсификации экономики с увеличением доли замкнутых циклов производства и инновационно активных видов деятельности, повышения уровня производительной занятости, стимулированной оплатой труда и параметрами социальной защиты, которые воспроизводят достойные стандарты жизнедеятельности работающих и их семей.

Ключевые слова: рынок труда, рабочая сила, асимметрия, глобализация, государственная политика.

УДК 331.5 : [338.1+338.2]

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-65>

Богущ Л.Г.

к.е.н., с.н.с., п.н.с.

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України

Bogush Larysa

Ptoukha Institute for Demography and Social Studies

of the National Academy of Sciences of Ukraine

The relevance of the article is related to the research of the spectrum of asymmetries (deformations of production resource potential, productivity, motivation, labor mobility) that are formed on the national labor market due to the globalization of economic and socium-forming processes under the influence of institutional, financial and economic, organizational and technological, socio-cultural and behavioral factors, including their information components. The interaction of the interests of powerful macro-regional and transnational economic players, national entities of economic competition and state-building creates numerous asymmetries in the national labor market that face, in particular: traditional employment spheres' narrowing; imbalance of supply and demand for consumer goods and services of traditional and innovative assortment in domestic and foreign markets (in the latter case – reduction of absolute indicators and share of national producers' corresponding export); disparity of national educational, organizational and technological standards of life spheres with modern macro-regional and world practice, and hence – disparity of the existing professional and qualification potential with the demands of rapidly growing specialized (including innovative) sectors of activities with significant foreign capital; trans-boundary outflow of skilled workers and elder pre-working age population to countries with higher living standards; threats of marginalization of the less competitive population, economically active in the traditional sectors of specialization and territorial service spheres (first of all, of mono-specialized economic complexes), due to the scale of unproductive and temporary (including seasonal) employment. Along with substantiating the labor market asymmetries' classification, the purposes of article provide for the systematization of public policy priorities in order to solve them (including through prevention, mitigation, utilization of productive potential) by protecting and promoting the national producer' interests, diversifying the economy with growing the share of closed production cycles and innovative sectors, increasing the productive employment' level, stimulated by wages and social protection parameters that reproduce decent living standards of workers and their families.

Key words: labor market, workforce, asymmetry, globalization, state policy.

Постановка проблеми. НТП як феномен людської цивілізації послідовно інтенсифікує та підвищує щільність широкого спектру міжособистісних та міжспільнотних комунікацій (інформаційних, культурно-духовних і світоглядних; технологічних і продуктових; транспортних і транзитних), зумовлюючи:

– швидке поширення та укрупнення транснаціональних структур, зорієнтованих на кардинальне скорочення витрат виробництва й зростання норми прибутку завдяки диверсифікації

виробничих потужностей у регіони концентрації відносно дешевої сировини та кваліфікованих трудових ресурсів водночас зі зниженням часу на переміщення як спектру ресурсів виробництва, так і напівфабрикатів та готової продукції до споживачів;

– спеціалізацію дедалі ширшого кола країн світу на пропозиції на зовнішніх ринках обмеженого переліку сировини, напівфабрикатів, готових товарів і послуг в обсягах, здатних задовольнити потреби макрорегіонів і світу загалом;

– тяжіння до встановлення макрорегіональних і глобальних стандартів господарювання, життєдіяльності та споживання у всіх її сферах;

– скорочення матеріальних і часових витрат на еміграцію та маятникові трудові міграції (зокрема, міждержавні) водночас з нівелюванням сукупності соціокультурних факторів, що визначають темпи й можливості інтеграції та асиміляції мігрантів у територіальних і функціональних спільнотах безвідносно до місця їх локалізації та державної приналежності (під функціональними спільнотами соціуму прийнято розуміти, зокрема, трудові колективи, сукупну робочу силу різноманітних об'єднань підприємств, а також видів економічної діяльності, галузей економіки та їх кластерів, спектр асоціацій роботодавців та професійних спілок зайнятих).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Широка міждисциплінарна проблематика асиметрій національних ринків праці під впливом глобалізації господарських і соціум-формуєчих процесів висвітлюється в широкому колі фахових досліджень, серед яких доцільно відзначити підходи, розроблені в працях щодо:

– суб'єктно-функціонального механізму забезпечення збалансованості територіального ринку праці сукупністю важелів впливу (економічних, адміністративних, правових, інформаційних) [1-5];

– суспільно-економічних чинників, проявів і наслідків формування та реалізації асиметрій ринку праці в умовах становлення мережевого суспільства в Україні як державі із суперечливими тенденціями модернізації економіки, сфери соціального захисту й громадянської спільноти [6-8];

– господарських та загальноекономічних аспектів впливу природних асиметрій на ринку праці (зокрема, гендерних, вікових) [9–11];

– оцінювання засад, масштабів і темпів формування диспропорцій національного ринку праці в умовах євроінтеграційних процесів на тлі макроекономічної нестабільності [12; 13];

– сучасних вітчизняних проблем ринку праці і зайнятості в контексті реалізації пріоритетів політики швидкого економічного зростання [14];

– подолання асиметричності спеціалізованих і територіально локалізованих ринків праці (зокрема, сільських) у комплексі заходів щодо відтворення та реалізації трудового потенціалу промислових регіонів, транспортного комплексу, сільської місцевості [15–17].

Постановка завдання. Обґрунтування класифікації асиметрій національного ринку праці під впливом глобалізованих господарських, унормованих споживчих, світоглядних та комунікаційних чинників (внутрішньо- і міжспільнотних) як перше завдання статті, зрештою, сприятиме систематизації пріоритетів державної політики щодо пом'якшення та превентивного реагування на

відповідні проблеми, деформації та диспропорції на ринку праці та в міжнародних рейтингових оцінках вітчизняної економіки загалом, зокрема в напрямі продуктивного використання потенціалу асиметрій, що з інтенсифікацією процесів інтеграції України в глобальні суспільно-економічні структури повсякчас формуються у сферах відтворення та реалізації професійно-кваліфікаційного потенціалу робочої сили.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Висвітлені вище глобальні феномени, продовжуючи динамічно формуватися під впливом НТП, співіснують з потребою країн світу відтворити засади власної ідентичності й суверенності (зокрема, шляхом забезпечення належного наповнення бюджету та контролю за його дефіцитом, спектру бюджетних і небюджетних фондів із задоволення загальносуспільних та суспільно необхідних потреб, що визначають ключові параметри сталого розвитку держав і соціумів) завдяки захисту та промоції національного виробника, диверсифікації економіки з підвищенням частки замкнутих циклів виробництва та інноваційно активних видів діяльності, підвищенню рівня продуктивної зайнятості, стимульованої оплатою праці та параметрами соціального захисту, здатними забезпечити працюючим і їх сім'ям гідні стандарти життєдіяльності.

Взаємодія в рамках висвітлених тенденцій інтересів потужних макрорегіональних і транснаціональних економічних гравців, національних суб'єктів економічної конкуренції та державотворення формує численні асиметрії національних ринків праці, що стикаються, зокрема, із:

– звуженням традиційних сфер зайнятості;

– дисбалансом попиту і пропозиції на споживчі товари й послуги традиційного та інноваційного асортименту на внутрішньому і зовнішньому ринках (а в останньому випадку – скороченням абсолютних показників і частки відповідного експорту національних виробників);

– невідповідністю вітчизняних освітніх та організаційно-технологічних стандартів спектру сфер життєдіяльності модерній макрорегіональній та світовій практиці, похідною чого є невідповідність наявного професійно-кваліфікаційного потенціалу запитам швидко зростаючих спеціалізованих (зокрема, інноваційних) видів діяльності зі значним іноземним капіталом;

– транскордонним відтоком кваліфікованих кадрів і населення старшого передпрацевдатного віку в країни з вищими стандартами життєдіяльності (оплати праці, рівнем і якістю життя, соціального захисту та інклюзії);

– загрозами маргіналізації менш конкурентоспроможного населення, економічно активного в традиційних ланках спеціалізації та сфері обслуговування територіальних господарських комплексів (насамперед, моноспеціалізованих), внаслідок

усталення й поглиблення масштабів непродуктивної та тимчасової (зокрема, сезонної) зайнятості.

Отже, під асиметрією національного ринку праці, що виникає під впливом спектру глобальних чинників, як загальноцивілізаційних (у сферах природного відтворення населення, технологічного забезпечення побутової та виробничої життєдіяльності, поширення певних культурно-ідеологічних феноменів, розгортання відповідних цілеспрямованих взаємодій), так і факторів, зумовлених власне глобалізацією форм і механізмів господарювання, доцільно розуміти диспропорції та структурні деформації в забезпеченості, русі та кількісно-якісних результатах використання робочої сили, які мають характер тимчасовий (гостропроблемний впродовж періодів планування й прогнозування, прийнятих у соціумі на конкретно-історичному етапі) або стагнуючий (до усталення депресивних форм організації життєдіяльності функціональних і територіальних спільнот включно).

Асиметрії ринку праці значна частина вітчизняних та іноземних дослідників вважає іманентною властивістю цього територіально локалізованого суспільного інституту в умовах глобалізації, апелюючи до визначення асиметрії як співвідношення обміну, взаємного, з одного боку, чиї умови, з іншого боку, створюють переваги для когось з учасників [13].

Отже, актуальним завданням довготривалої державної стратегії стабілізації соціально-економічної ситуації та забезпечення сталого розвитку України в процесі її послідовної інтеграції до загальноцивілізаційних та глобалізаційних світогосподарських процесів залишається опрацювання механізмів моніторингу, пом'якшення проблем та запобігання ним, деформаціям і диспропорціям, що виникають у сферах відтворення робочої сили та її професійно-кваліфікаційного потенціалу, продуктивного використання, гідної оплати, соціального захисту (зокрема, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення) найманої праці та економічної активності самозайнятих, спеціалізації та диверсифікації територіальних господарських комплексів, підвищення ефективності (окрім іншого, легалізації) внутрішніх і транскордонних трудових міграцій під впливом нестабільних процесів руху іноземних та вітчизняних капіталів (інвестицій), транснаціональної корпоративності галузей і видів економічної діяльності, модернізації техніко-технологічної бази господарювання та інших сфер життєдіяльності, уніфікації стандартів господарювання, трудової активності, професійної освіти та компетенцій, кардинального поштовху міжкультурних взаємодій та міжнародного співробітництва.

Спектр глобальних передумов, здатних провокувати асиметрії національного ринку праці

країни на різних етапах її інтеграції до цивілізаційно-глобалізаційних процесів і структур, можна агрегувати в кілька груп, серед яких слід назвати такі чинники, як власне господарські; технологічні та інноваційні; чинники способу та якості життєдіяльності в спектрі її сфер; чинники практики та особливостей відтворення й використання робочої сили в зарубіжних країнах і регіонах світу; чинники міжнародних та інших міжкультурних взаємодій, міжнародного гуртування та співробітництва.

Досить поширена серед вітчизняних теоретиків і практиків класифікація асиметрій національного ринку праці охоплює їх ринковий, структурний, інформаційний, гендерний, територіальний і соціально-демографічний різновиди.

Водночас потреба системного усвідомлення проблем, розроблення комплексних програмних заходів пом'якшення диспропорцій і деформацій формування й реалізації пропозиції та попиту на робочу силу, а також запобігання ним, ефективності її відтворення й використання на ринку праці країни, що інтегрується в глобалізоване суспільно-економічне середовище, зумовлює виділення асиметрій забезпеченості, продуктивності, мотивації, мобільності, стимульованих чинниками інституційними, власне фінансово-економічними, організаційно-технологічними, соціокультурними та поведінковими (зокрема, інформаційними компонентами перелічених груп факторів, а саме генераторів).

Загалом висвітлені класифікації асиметрій характеризуються взаємопроникністю виділених груп з огляду на роль їх якісних характеристик задля наскрізного висвітлення механізмів і результатів впливу глобальних передумов як потенційних конкурентних переваг пересічного цивілізаційного феномена та суб'єкта господарювання, що певним чином функціонують у вітчизняному соціумі та ринку праці як одному з його базових інститутів.

В цьому контексті асиметрії забезпеченості мають техніко- й організаційно-технологічний, трудоворесурсний (демографічний) та професійно-кваліфікаційний аспекти.

Підґрунтям формування першого з них є відставання сукупності поточних технологічних укладів економіки України від техніко-технологічної бази господарювання провідних країн світу, а також трансльовані десятиріччями недоліки вітчизняної інвестиційної політики, що на користь ресурсно-сировинній та напівфабрикатній орієнтації експорту продовжує залишати без належної уваги повноцінну капіталізацію національного інноваційного потенціалу, дедалі ускладнюючи інноваційний процес як на його старті (розроблення нововведень), так і на завершальному етапі (комерційне освоєння, виробниче тиражування, ринкове просування інноваційних товарів і послуг). Це, зокрема, проявляється у:

– диспропорція у структурі, а також рівні наукової та сервісної диверсифікації національної економіки та її територіальних комплексів, що знижує конкурентоспроможність профільних суб'єктів господарювання з вітчизняним капіталом порівняно з відповідними підприємствами з вагомою або домінуючою часткою іноземних інвестицій;

– асиметрії якості робочих місць однієї або близької спеціалізації різних форм власності, зокрема на підприємствах різної потужності (великих, середніх, малих).

Трудоресурсна асиметрія (як сегмент асиметрії забезпеченості) стає наслідком:

– негативних тенденцій відтворення населення й власне робочої сили в країнах потенційної трудової міграції українських громадян (насамперед, близького зарубіжжя), попит на ринках праці яких стимулює еміграцію, а також транскордонні легальні й нелегальні трудові міграції;

– поєднання висвітленої вище тенденції із загальноцивілізаційним феноменом усвідомлення прав людини та підвищення цінності людського життя, що відображається в помітному зниженні рівня народжуваності та фізичного відтворення сукупної робочої сили;

– структурного та інституційного безробіття, що, зрештою, приводить до непродуктивної зайнятості економічно активного населення, незадовільних параметрів та погіршення потенціалу конкурентоспроможності й диверсифікованості національної господарської системи загалом на тлі стандартів і технологій господарювання (зокрема, ресурсного забезпечення) середньо успішних і лідируючих гравців зовнішніх ринків, зокрема транснаціональної організації.

Структурне безробіття прийнято розглядати як соціально-економічне явище, зумовлене незбалансованими структурними й технологічними змінами в економіці, супроводжуваними неадекватним реагуванням освітньої системи (зокрема, щодо недосконалого прогнозування оптимальних параметрів підготовки кадрів за державним, регіональним, загальногосподарським замовленням), за яких структура пропозиції робочої сили не відповідає потребам економіки країни в розрізі професійних груп і видів економічної діяльності. Значущим чинником структурного безробіття є інформаційний компонент, відображений у диспаритеті шкал загальносуспільних, територіально-спільнотних, групових та індивідуальних пріоритетів і переваг з проблематики профорієнтації населення старшого передпроездатного й працездатного віку.

Яскраво виражений чинник асиметрії інформаційних потоків (передусім, на загальнодержавному рівні, з одного боку, макротериторіальному, з іншого боку, функціонально-спільнотному) спричиняє також феномен інституційного безробіття,

що проявляється у невідповідності кількісно-якісних характеристик попиту й пропозиції на підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації, працевлаштування робочої сили через недостатній розвиток (або взагалі відсутність) та незадовільне виконання функцій профільних інституцій державного управління та інших складових системи трипартизму, зокрема щодо обмеженості суспільного висвітлення й доступу до такої інформації пересічного споживача й пошукача на ринках освітніх послуг та праці відповідно.

Ефективність механізмів подолання структурного та інституційного безробіття в Україні суттєво погіршилася в результаті занепаду системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів безпосередньо на виробництві, а також зволікання з урегулюванням нестандартних (розщеплених) трудових відносин. Відродженню системи підготовки, підвищення кваліфікації, перепідготовки кадрів на виробництві останніми роками сприяє впровадження стандартів і механізмів неформальної освіти, тісно пов'язаних з поширенням безтарифних систем оплати праці, що ґрунтуються на професійних стандартах (кваліфікаційних характеристиках), які окреслюють вимоги до кваліфікаційних і спеціальних знань працівників, їх завдання, обов'язки та спеціалізацію, погоджені роботодавцем з представниками профспілки.

Агрегований сегмент професійно-кваліфікаційної асиметрії має освітньо-компетентнісний, професійний і кваліфікаційний підвиди, проявляючись через дисбаланс між попитом ринку праці (передусім, з боку конкурентоспроможних підприємств із гідним соціальним пакетом) та рівнем і якістю освіти (зокрема, навичок, вмінь, професійного досвіду, здобутого під час виробничих практик за місцем навчання) економічно активного населення; структурою випуску осіб з вищою та професійно-технічною освітою в розрізі спеціальностей; трудовим досвідом, кваліфікаційними характеристиками робочої сили (зокрема, підтвердженими документально).

Розглянуті вище недоліки матеріально-технічного та інвестиційно-інноваційного забезпечення низки вітчизняних підприємств, видів економічної діяльності, територіальних господарств стимулюють поглиблення решти зазначених різновидів асиметрій ринку праці, сконцентрованих передусім у параметрах розвитку й використання робочої сили, а саме у параметрах:

– продуктивності (у вимірах власне продуктивності праці, рівня продуктивної зайнятості економічно активного населення, рівня оплати праці зайнятих, зокрема порівняно з роллю певного виробництва, виду економічної діяльності, галузі у формуванні спеціалізації господарства України та його територіальних підсистем, забезпеченні загальносуспільних і суспільно необхідних потреб населення);

– мотивації (разом із розглянутою проблематикою оплати праці та продуктивної зайнятості охоплює питання соціального захисту зайнятих на підприємствах різних форм власності та з різною кількістю працівників, зокрема у видах економічної діяльності із середньо-нормальними й низькими рівнями доданої вартості та рентоутворення, бюджетних ланках; дисбалансу актуальних потреб соціуму і територіальних спільнот, з одного боку, усталених індивідуальних і групових переваг у профорієнтації населення старшого передпрацевоздатного й працевоздатного віку, з іншого боку);

– мобільності (агрегованої в територіальному та соціально-статусному, а саме економічному, професійно-кваліфікаційному, суспільно-політичному, аспектах, що в умовах ринкового господарювання значною мірою ґрунтуються на власне економічних та широких спільнотних та особистісних безпекових факторах і стимулах, зокрема господарському потенціалі регіонів і систем розселення, рівні оплати праці, сукупних фінансових можливостях домогосподарств, покращення чи більш-менш тривале обмеження яких спричиняє різновекторні тенденції внутрішньодержавної та транскордонної, легальної та тіньової міграції; динамічні зміни конкурентоспроможності й рівня життя пошукачів формальної та неформальної зайнятості (індивідів, функціональних і територіальних груп населення): від поліпшення сукупності характеристик їх соціального статусу, підвищення рівня соціального залучення, рівня та якості життя загалом до маргіналізації вразливих верств і територіальних спільнот; численні внутрішньо- й міжсекторальні, галузеві та професійно-кваліфікаційні диспропорції; економічне зростання, усталення параметрів розвитку суб'єктів господарювання й господарських систем або стагнацію та депресію систем розселення й регіонів, насамперед моноспеціалізованих).

Кожен із висвітлених різновидів асиметрій ринку праці має потужний інформаційний як чинник, так і компонент, зміст яких у загальних рисах проявляється в якості та доступі суб'єктів ринку праці (роботодавців, найманих працівників, самозайнятих, зокрема груп населення, які проходять профорієнтацію), до формальної та неформальної інформації щодо наявності, перспектив створення та механізмів управління робочими місцями в межах локальних і регіональних господарських комплексів. Зрештою, асиметрія інформаційних потоків звучує альтернативи як пошуку, так і пропозиції роботи, кардинально впливаючи на професійно-кваліфікаційну, територіальну, отже, й соціальну мобільність робочої сили, рівень доходів та життя економічно активного населення.

Висновки з проведеного дослідження. Загалом спектр різновидів та сегментів асиметрій ринку праці стає наслідком поступового більш-менш тривалого нарощування міжгалузевих, про-

фесійно-кваліфікаційних та споживчих диспропорцій, що виникають і закріплюються внаслідок невідповідності відтворюваної структури суспільного виробництва макрорегіональним і глобальним умовам ефективного використання ресурсів, які змінюються впродовж інноваційних циклів та під впливом набуття певними стандартами господарювання й продуктами макрорегіонального і транснаціонального визнання.

Водночас з оптимізацією процесів інвестування (зокрема, територіальних і галузевих інвестиційних потоків) та диверсифікації національної економіки, удосконаленням державних механізмів лобювання на зовнішніх ринках інтересів національного виробника вагомими факторами коригування спектру асиметрій на загальнодержавному й регіональних ринках праці є оптимізація базових чинників соціальної та територіальної мобільності (ґрунтується на суспільно достатньому рівні доходів громадян, вжитті заходів державної політики із саморегулювання регіональних диспропорцій за рахунок розвитку територій з особливими режимами господарювання та інноваційної інфраструктури, цільового створення нових робочих місць, сприяння місцевим програмам залучення й побутового облаштування необхідної робочої сили); «активізація» населення (засобами стимулювання підприємництва, самозайнятості та інноваційної активності суб'єктів господарювання, легалізації транскордонних та міжрегіональних трудових міграцій, удосконалення професійно-кваліфікаційного потенціалу трудових ресурсів відповідно до потреб впровадження модерного технологічного укладу економіки).

Разом зі сказаним вище серед актуальних пріоритетів регулювання асиметрій ринку праці в Україні слід відзначити:

– обґрунтування пропозицій щодо оптимізації соціального діалогу та колективно-договірного регулювання трудових відносин;

– посилення механізмів захисту прав зайнятих на гідні умови, режим та оплату праці в разі фактичного вступу в трудові відносини, оформлені строковим трудовим договором або цивільно-правовим комерційним договором;

– контроль у сфері обмеження можливостей ухиляння роботодавців (як вітчизняних, так і зарубіжних компаній) від надання працівникам соціально-трудова гарантій, зокрема на підприємствах, що змінюють форму власності, власника, організаційні підходи до ведення основних та допоміжних видів господарювання;

– обґрунтування пропозицій щодо вирівнювання правового становища працівників – громадян України (зокрема, тих, хто вступає у трудові відносини із суб'єктами господарювання інших держав) та іноземців, що вступають у трудові відносини на території України;

– посилення контролю за діяльністю із заборони «зарплати в конвертах», впровадження ефективних адміністративних механізмів подолання практики внесення до трудових договорів і строкових контрактів вимоги щодо нерозголошення розміру оплати праці;

– підвищення статусу, забезпечення об'єктивного наповнення повноважень державних інспекторів праці (зокрема, розширення їх штатів та оптимізацію трудового навантаження);

– запровадження методик відстеження практики формального зниження рівня оподаткування суб'єктів господарювання внаслідок виведення частини працівників за штат (зокрема, за спрощеними схемами малого бізнесу), моніторинг і профілактику такої незаконної діяльності;

– реалізацію Державного класифікатора соціальних стандартів і нормативів у нормативно-правовому й ресурсному (фінансовому, матеріально-технічному, кадровому) забезпеченні процесів надання територіальній громаді суспільно необхідних послуг загальної та професійної освіти, профорієнтації, перепідготовки та підвищення кваліфікації в мережі державних і недержавних інституцій освіти та забезпечення зайнятості;

– розроблення та виконання змістових і часових індикаторів та орієнтирів реалізації зазначених соціальних стандартів (показників рівня та якості життя, територіальних і міжрегіональних відмінностей, раннього попередження несприятливих соціально-економічних тенденцій), обґрунтованих з огляду на можливості їх фінансування бюджетними, суспільними солідарними й приватними ресурсами;

– вдосконалення процедури формування регіонального сегменту замовлення на підготовку кадрів з урахуванням результатів прогнозування та індикативного планування потреби за пріоритетами підвищення конкурентоспроможності господарського комплексу (зокрема, в процесі розширення присутності місцевих суб'єктів господарювання на зовнішніх ринках товарів і послуг); оптимізацію механізмів підвищення доступності безоплатних і платних освітніх послуг для соціально вразливих категорій населення;

– посилення інноваційної активності системи освіти, підвищення її ролі у вирішенні територіальних проблем (насамперед, на засадах формування технопарків загальнодержавного й регіонального значення на базі провідних ВНЗ; розвитку освітньо-науково-виробничих кластерів за пріоритетними ланками господарської спеціалізації регіонів; заохочення недержавних фондів з підтримки стартапів);

– стимулювання регіональних підсистем загальної середньої, професійної та вищої освіти до реалізації програм дуальної освіти у співпраці з представницькими організаціями роботодавців та місцевими суб'єктами господарювання;

– сприяння поширенню програм формальної та неформальної освіти на виробництві, а також становленню систем і критеріїв її сертифікації, узгоджених з представниками роботодавців;

– стимулювання діяльності некомерційних організацій, що надають послуги профорієнтації, професійного навчання, консультування й працевлаштування різних вікових і соціальних категорій населення (зокрема, за кордоном), залучення їх до реалізації територіальних проєктів цього профіля.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дружиніна В.В., Луценко Г.П., Старчик Н.В. Архітектура суб'єктно-функціонального механізму забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 4(15). С. 324–332.
2. Дружиніна В.В. Система стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 1(12). С. 265–272.
3. Гришко О.П. Інформаційне забезпечення як механізм регулювання ринку праці. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 21. С. 337–343.
4. Ермоленко О.О. Визначення впливу просторової асиметрії розміщення трудових ресурсів на економіку регіону. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1 «Економіка і управління»*. 2012. № 1(3). С. 31–36.
5. Зірко О.В. Регулювання структурного безробіття на ринку праці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.07. Харків, 2013. 24 с.
6. Мережеве суспільство: ринок праці, суспільні відносини, роль профспілок : матеріали круглого столу, м. Київ, 22 березня 2018 р. / редкол.: Т.В. Семигіна, О.М. Корчинська, В.О. Співак. Київ : АПСВТ, 2018. 72 с.
7. Маслов А.О. Інформаційна асиметричність на ринку праці та «аукціон вікри». *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 11(137). С. 41–48.
8. Єфанова І.М., Марценюк Т.В. Гендерна нерівність на ринку праці України у сфері інформаційних технологій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2017. № 1(8). С. 10–16.
9. Нікітіна А.В., Решетняк А.В., Решетняк Д.О. Дослідження гендерної асиметрії на ринку праці України. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 5. С. 610–615.
10. Іващенко О.В., Лободина О.М. Гендерна сегрегація чи гендерна асиметрія на ринку праці: теоретичні засади та емпіричні прояви при працевлаштуванні в Україні. *Український соціум*. 2013. № 1(44). С. 43–62.
11. Самолюк Н.М., Юрчик Г.М. Проблема «гендерної асиметрії» на ринку праці України. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2013. № 1. С. 46–53.
12. Малець Н.Б., Малець О.О. Вплив євроінтеграційних процесів на динаміку ринку праці в Україні. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1330/1/%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80.pdf> (дата звернення: 27.12.2019).

13. Руснак А.В. Визначення диспропорцій та подолання асиметрії національного ринку праці в умовах макроекономічної нестабільності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 32–35.

14. Сучасні проблеми ринку праці і зайнятості в контексті політики швидкого економічного зростання : матеріали круглого столу, м. Київ, 17 травня 2018 р. / наук. ред. С.М. Кожем'якіної. Київ : ІПК ДСЗУ, 2018. 54 с.

15. Близнюк В.В., Юрик Я.І. Асиметричність розвитку промислового сегмента ринку праці України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 4. С. 65–80.

16. Кухарчик В.Г. Регіональна асиметрія ринку праці транспортного комплексу України. *Економічні інновації*. 2017. Вип. 63. С. 126–131.

17. Міга В.К. Асиметричність положення суб'єктів ринку праці. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. С. 327–331. URL: <http://ena.lp.edu.ua> (дата звернення: 27.12.2019).

REFERENCES:

1. Druzhynina V.V., Lucenko H.P., Starchuk N.V. (2018) Arkhitektonika subiektno-funktionalnogo mekhanizmu zabezpechennia zbalansovanosti mistsevoho rynku pratsi [Architectonics of the subject-functional mechanism for ensuring the local labor market balance]. *Eastern Europe: Economics, Business and Management*, vol. 4(15), pp. 324–332.

2. Druzhynina V.V. (2018) Systema strategichnogo zabezpechennja zbalansovanosti miscevoho rynku praci [A system of strategic support of the local labor market balancing]. *Eastern Europe: Economics, Business and Management*, vol. 1(12), pp. 265–272. (in Ukrainian)

3. Ghryshko O.P. (2018) Informacijne zabezpechennja jak mekhanizm rehuljuvannja rynku praci [Information support as a mechanism of labor market regulation]. *Market infrastructure*, vol. 21, pp. 337–343. (in Ukrainian)

4. Jermolenko O.O. (2012) Vyznachennja vplyvu prostorovoj asymetriji rozmishhennja trudovykh resursiv na ekonomiku rehionu [Determination of the influence of spatial asymmetry of the labor resources' allocation on the region economy]. *Chernihiv scientific journal. Series 1 "Economics and Management"*, no. 1(3), pp. 31–36. (in Ukrainian)

5. Zirko O.V. (2013) *Reghuljuvannja strukturnogho bezrobittja na rynku praci* [Regulation of structural unemployment in the labor market] (PhD Thesis), Kharkiv : Kharkiv National Economic University. (in Ukrainian)

6. Semyghina T.V., Korchynsjka O.M., Spivak V.O. (eds.) (2018) *Merezheve suspiljstvo: rynek praci, suspiljni vidnosyny, rolj profspilok* [Network society: the labor market, social relations, the role of trade unions]. Proceedings of the round-table conference (Ukraine, Kyiv, March 22, 2018), Kyiv : Academy Of Labor, Social Relations And Tourism, 2018. (in Ukrainian)

7. Maslov A.O. (2012). Informacijna asymetrychnist na rynku praci ta "aukcion vikri" [Information asymmetry in the labor market and "Vickrey auction"]. *Actual Problems of Economics*, no. 11(137), pp. 41–48. (in Ukrainian)

8. Yefanova I.M., Martseniuk T.V. (2017) Henderna nerivnist na rynku pratsi Ukrainy u sferi informatsiinykh

tekhnologii [Gender Inequality in the Ukrainian Labor Market in Information Technology Sphere]. *Bulletin of Kyiv Taras Shevchenko National University. Sociology*, no. 1(8), pp. 10–16. (in Ukrainian)

9. Nikitina A.V., Reshetnjak A.V., Reshetnjak D.O. (2018) Doslidzhennja ghendernoji asymetriji na rynku praci Ukrainy [Studies of gender asymmetry in the labor market of Ukraine]. *Economy and Society*, vol. 5, pp. 610–615. (in Ukrainian)

10. Ivashchenko O.V., Lobodynska O.M. (2013) Henderna sehrehatsiia chy henderna asymetriia na rynku pratsi: teoretychni zasady ta empirychni proiavy pry pratsevlashtuvanni v Ukraini [Gender segregation or gender asymmetry in the labor market: theoretical background and empirical implications for employment in Ukraine]. *Ukrainian Socium*, no. 1(44), pp. 43–62. (in Ukrainian)

11. Samoliuk N.M., Yurchyk H.M. (2013) Problema "hendernoi asymetrii" na rynku pratsi Ukrainy [The problem of "gender asymmetry" in the labor market of Ukraine]. *Social-labor relations: theory and practice*, no. 1, pp. 46–53. Kyiv : Kyiv National Economic University. (in Ukrainian)

12. Malecj N.B., Malecj O.O. (no data) Vplyv jevointegracijnykh procesiv na dynamiku rynku praci v Ukraini [Impact of European integration processes on labor market dynamics in Ukraine]. Available at: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1330/1/%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80.pdf> (accessed: 27 December 2019). (in Ukrainian)

13. Rusnak A.V. (2015) Vyznachennia dysproportsii ta podolannia asymetrii natsionalnogo rynku pratsi v umovakh makroekonomichnoi nestabilnosti. [Determination of imbalances and overcoming asymmetry of the national labor market in conditions of macroeconomic instability]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, vol. 15, p. 3, pp. 32–35. (in Ukrainian)

14. Kozhemiakina S.M. (ed.) (2018) *Suchasni problemy rynku pratsi i zainiatosti v konteksti polityky shvydkoho ekonomichnogo zrostannia* [Current problems of the labor market and employment in the context of the rapid economic growth policy]. Proceedings of the round-table conference (Ukraine, Kyiv, May 17, 2018), Kyiv : Institute for Training of the State Employment Service of Ukraine, 2018. (in Ukrainian)

15. Blyzniuk V.V., Yuryk Ya.I. (2018) Asymetrychnist rozvytku promyslovoho sehmenta rynku pratsi Ukrainy [Asymmetric development of the Ukrainian labor market industrial segment]. *Economics and Forecasting*, no. 4, pp. 65–80. (in Ukrainian)

16. Kukharchyk V.H. (2017) Rehionalna asymetriia rynku pratsi transportnoho kompleksu Ukrainy [Regional asymmetry of the transport complex' labor market in Ukraine]. *Economic Innovations*, vol. 63, pp. 126–131. (in Ukrainian)

17. Miha V.K. (no data) Asymetrychnist polozhennia subiektiv rynku pratsi [Asymmetry of the labor market subjects' position]. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*, pp. 327–331. Available at: <http://ena.lp.edu.ua> (accessed: 27 December 2019). (in Ukrainian)